

UOT 159.9

Rəna Nüsrəddin qızı Cəbrayilova
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin
Pedaqoji psixologiya kafedrasının baş müəllimi
E-mail: rena.cebrayilova1234@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0002-9335-4782>
[https://doi.org/10.69682/arti.2026.93\(5\).185-189](https://doi.org/10.69682/arti.2026.93(5).185-189)

KİÇİK MƏKTƏB YAŞI DÖVRÜNDƏ TƏHSİL MOTİVASİYASININ PSIXOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Rena Nusreddin Jabrayilova
senior lecturer of the department of Educational Psychology
Azerbaijan State Pedagogical University

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF LEARNING MOTIVATION IN PRIMARY SCHOOL AGE

Рена Нусреддин гызы Джабраилова
старший преподаватель кафедры Педагогической психологии
Азербайджанского Государственного Педагогического Университета

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УЧЕБНОЙ МОТИВАЦИИ В МЛАДШЕМ ШКОЛЬНОМ ВОЗРАСТЕ

Xülasə. Məqalədə kiçik məktəb yaşı dövründə təhsil motivasiyasının formalaşması və onun psixoloji xüsusiyyətləri araşdırılır. Təhsil motivasiyasının mahiyyəti, növləri (daxili və xarici motivasiya) və onların uşaqların öyrənmə fəaliyyətinə təsiri təhlil edilir. Kiçik məktəb yaşlı uşaqların yaş xüsusiyyətləri, idrak prosesləri, emosional vəziyyəti və müəllim-şagird münasibətlərinin motivasiyanın inkişafında rolu nəzərdən keçirilir. Tədqiqat göstərir ki, düzgün təşkil olunmuş təlim prosesi və müsbət psixoloji mühit şagirdlərin təhsilə marağını artırır və onların uğur qazanmasına şərait yaradır.

Açar sözlər: *kiçik məktəb yaşı dövrü, təhsil motivasiyası, təlim prosesi, təlim maraqları, təlim-tərbiyə prosesinin effektivliyi*

Abstract. This article examines the development of educational motivation and its psychological characteristics during primary school. It analyzes the nature and types of educational motivation (intrinsic and extrinsic motivation) and their impact on children's learning. It examines the age-related characteristics of primary school children, their cognitive processes, emotional state, and the role of teacher-student relationships in the development of motivation. The study demonstrates that a well-organized educational process and a positive psychological environment increase students' interest in learning and create the conditions for their success.

Keywords: *primary school, educational motivation, educational process, learning interests, educational process effectiveness*

Аннотация. В статье исследуется формирование учебной мотивации и её психологические особенности в младшем школьном возрасте. Анализируются сущность, типы образовательной мотивации (внутренняя и внешняя мотивация) и их влияние на учебную деятельность детей. Рассматриваются возрастные особенности детей младшего школьного возраста, познавательные процессы, эмоциональное состояние и роль взаимоотношений учителя и ученика в развитии мотивации. Исследование показывает, что правильно организованный учебный процесс и позитивная психологическая среда повышают интерес учащихся к обучению и создают условия для их успеха.

Ключевые слова: младший школьный возраст, образовательная мотивация, учебный процесс, учебные интересы, эффективность учебно-воспитательного процесса

Psixoloji fenomen kimi təlim motivasiyası son dərəcə mürəkkəbdir. Hər bir müəllim öz şagirdlərinə dərin və davamlı biliklər verməyi qarşısına məqsəd qoyur. Onların əsas vəzifəsi sadəcə materialı şagirdlərə təqdim etmək deyil, müasir, innovativ tədris metodlarından istifadə edərək şagirdləri mövzunun işlənməsində fəal iştirakə cəlb etməkdir.

Bildiyimiz kimi, “idrak maraqları pedaqoji hadisə kimi bir-biri ilə qarşılıqlı surətdə bağlı olan ikitərəfli prosesdir, bir tərəfdən o, şagirdin özünütəşkilinin və özünüreallaşdırmasının forması, digər tərəfdən isə şagirdlərin idrak fəaliyyətinin təşkilində müəllimin xüsusi səyinə nəticəsidir. İdrak fəallığının inkişafı yeni təəssürlərə tələbatdan irəli gəlir ki, bu da hər bir insana anadan olan gündən məxsusdur [1, s.286].

Təlim motivasiyası ibtidai məktəbdə təhsil prosesinin həyata keçirilməsinin əsas şərtlərindən biridir, təkcə intellektin deyil, həm də bütövlükdə fərdin inkişafını şərtləndirir. Təəssüf ki, hazırda məktəblər və müəllimlər, ilk növbədə, nəzarət, əmr və tələblər vasitəsilə əldə edilən xarici motivasiyanın “saxlanması” diqqət yetirirlər. Bu təcrübə şagirdlərin öyrənmək istəyinə mənfi təsir göstərir və onların ümumi akademik marağının tədricən azalmasına gətirib çıxarır. Şagirdləri sinfə cəlb etmək üçün təlim fəaliyyətinin motivasiya, məzmun, prosedur və inkişafetdirici komponentlərin harmonik birləşməsinə təmin etmək vacibdir. Məzmun uşaqları naməlum obyektə cəlb etməli və inkişafetdirici didaktik məqsədlərini şərtləndirməlidir.

Çalışmaq lazımdır ki, uşaqlar tədris materialının əhəmiyyətini və onun həyatla əlaqəsini başa düşsünlər. Dərsin hər səhifəsi şagirdi cəlb etməli, maraqlandırmalı və rəqabət yaratmalıdır. Buna nail olmaq üçün hər dərs yalnız müsbət əhval-ruhiyyə ilə deyil, həm də rəqabət elementi ilə başlamalıdır. Şagirdlər sinfdə nə baş verəcəyini, nəyi və necə öyrənəcəklərini düşünməlidirlər. Müəllim çəkinmədən şagirdlərini məktəbin həyətinə gəzintiyə çıxara və ya oxu dərslərini həyətdə keçirə bilər. Odur ki, şagirdlərin hər günün xüsusi olduğunu və heç vaxt belə bir günün olmayacağını başa düşmələri çox vacibdir.

Kiçik yaşlı şagirdlərin təlimə marağı, ilk növbədə, onun məzmunundan irəli gəlir. Məzmunun stimullaşdırıcı təsirini artırmaq üçün elmi prinsiplərlə bağlı tələblərə ciddi riayət etmək, təlimin praktik yönümlü ardıcılığına və sistemliliyinə əməl edilməlidir. Buna nail olmaq üçün əsas elmi kəşflərlə yeniliyi, aktuallığı və analogiyanı əks etdirən situasiyalar yaradan üsullardan istifadə edilməlidir. Maraq səy tələb edən fəaliyyətlərlə yaranır, lakin çətinliklər idarə oluna bilən olmalıdır.

R.N. Cəbrayilovanın fikrincə, tədrisdə müxtəlif metod və üsulları tətbiq edərək idrak işlərinin təcrübəsində onları kiçik yaşlı məktəblilərə öyrətmək lazımdır. Əqli iş və praktik hərəkətlərin metod və üsullarından müstəqil istifadə şagirdlərin qabiliyyətlərinin inkişafında ən güclü amildir [2, s.156].

İnsanın idrak fəaliyyəti ilə emosiyaları arasındakı münasibət idrakla motivləşmə arasında rabitə yaratmaqdan ibarətdir və bu baxımdan olduqca əhəmiyyətli məna kəsb edir. Çünki stimullaşdırma təlim prosesinin uğurlu alınmasına səbəb olan ən təsirli vasitələr içində səkkizinci yer tutur. Tələbatlar, motivlər, stimullar bir-birilə qəti şəkildə bağlıdır. Stimullar ilk öncə motivlərə söykənir və onunla vəhdət təşkil edir [3, s.263].

Rollu oyunlar təlimin motivasiya problemlərini həll etməyə kömək edir. Rollu oyunlar həm də ona görə vacibdir ki, o, daxili konfliktləri aradan qaldırmağa kömək edir və psixoterapevtik funksiyaları həyata keçirir (məsələn, şagirdlərin konkret tapşırıq aldıkları və onun üzərində kollektiv şəkildə işlədikləri, şagirdin müəllimə yoldaş kimi inamını və dərslər keçirilməsində yaranan çətinlikləri dərk etməyi inkişaf etdirir) [4].

Kompüter didaktik oyunları maraqlı olaraq qalır və bütövlükdə təlim prosesində ondan istifadə edilməlidir. Kompüter sadəcə bir alət və ya tədqiqat obyektı deyil, həm də müəllimlərin məqsədlərinə çatmasına və şagirdləri öyrənməyə cəlb etməyə kömək edən bir vasitədir. Axı, müasir uşaqlar kompüterli oyun resursu kimi istifadə etmək, öyrənmək və tədqiq etmək kimi dərk edirlər [5].

Yüksək keyfiyyətli təhsili inkişaf etdirmək üçün müəllimlər daxili motivasiyanın

təkmilləşdirilməsində köklü dəyişikliklər etməli və onu inkişaf etdirərkən aşağıdakı tələblərə əməl etməlidirlər:

- Şagirdləri tapşırıqları müvəffəqiyyətlə yerinə yetirmələrinə görə qiymətləndirin və onları tərifləyin. Şagird mükafatı qazanıbsa onu tərifləyin; əks təqdirdə ona diqqət yetirin və məsləhət və tövsiyələr verin;

- Dərslərdə rəqabətli situasiyalardan istifadə edin, bu zaman uşaq oynaq fəaliyyətə keçir, mükəmməlliyə can atır, qrupla ünsiyyət qurmağı öyrənir və məğlub olanda təslim olmur, əksinə təkmilləşməyə çalışır;

- Öyrənmə məqsədlərini “yuxarıdan” qoymamağa çalışın. Uşaq qarşıya qoyduğu vəzifələri və müstəqil olaraq məqsədləri müəyyən etməyi öyrənməlidir.

- Yadda saxlayın ki, təlim problemlərinin düzgün həll edilməməsinə görə cəza son və ən az təsirli üsuldur, çünki o mənfi emosiyalar oyadır və uşağın öyrənməyə münasibətinə mənfi təsir göstərir.

- Mümkün olduqca vaxt məhdudiyyətlərindən çəkinin. Bu, təkcə yaradıcılığı boğmur, həm də daxili motivasiyanın inkişafına mane olur. Şagirdlərin özlərini və emosiyalarını ifadə etmələrinə imkan verin, eyni zamanda icazə verilən və qadağan edilənlər arasında sərhədləri dəqiq müəyyənləşdirməyi unutmayın;

- Uşağa etibar edin və onun azadlığını məhdudlaşdırmadan seçim hüququnu təmin edin;

- Hər bir şagirdin şəxsi uğuruna cavabdehlik daşıyın;

- Yenilik elementləri ilə maraqlı təlim tapşırıqlarını seçin;

- bütün mümkün innovativ texnologiyalardan, qeyri-ənənəvi metodlardan və təhsil fəaliyyətinin təşkili yollarından istifadə edin [6].

Yuxarıda göstərilənlərə əsasən, təhsil fəaliyyəti üçün daxili motivasiyanın formalaşmasına kömək edən amilləri müəyyən edirik:

- müsbət emosional əhval-ruhiyyə;

- şagirdlərin motivasiya sahəsinin öyrənilməsi;

- uğur situasiyası;

- seçim azadlığı;

- ümumtəhsil bacarıq və vərdislərin formalaşması;

- şagirdlərin tipoloji xüsusiyyətlərinə əsasən dəstəyin diferensiallaşdırılması və fərdiləşdirilməsi;

- innovativ texnologiyaların müxtəlif texnika və üsullarından istifadə;

- sinifdə oyun və qrup fəaliyyətlərinin təşkili;

- dərslərin hər mərhələsində motivasiyanın inkişafı.

Təlim-tərbiyə prosesinin effektivliyinin göstəricisi motivasiyanın inkişafıdır. Şagirdin gündəlik situasiyalarda hərəkətləri və davranışları onların təlim motivasiyasının xarakterinin göstəricisidir. Kiçik məktəb yaş dövründə yaşla bağlı inkişafın təhlili motivasiya sferasının formalaşdırılması üçün xüsusi strategiyani müəyyənləşdirməyə imkan verir. Təlim prosesində motivasiyanın öyrənilməsinə həm də ona görə çox diqqət yetirilir ki, o, insan davranışının bütün aspektlərinə və tərəflərinə aid olan fəaliyyət üçün motivasiyanın ümumi psixoloji problemlərdə əsas rol oynayır, onları təşkil etmək üçün əsas funksiyanı yerinə yetirir. İbtidai məktəb şagirdlərinin təlim motivasiyasının xüsusiyyətləri ilə onların psixoloji və pedaqoji xüsusiyyətləri arasında sıx əlaqə vardır ki, bu da aşağıdakılardan ibarətdir:

I. Müəllim uşağın ünsiyyət və münasibətlər sferasında nüfuzlu şəxsiyyətə çevrilir.

II. Bu vəziyyətdə uşaqlar müəllimlə konfliktə girəndə sanki cəmiyyətlə münasibətə girir, eyni zamanda ailədə onlara veriləcək mənəvi dəstəyi ala bilmirlər.

III. Şagirdlər qiymətləndirmə obyektinə çevrilir, halbuki qiymətləndirilən işin məhsulu deyil, şagirdlərin özüdür.

IV. Həmyaşıdlarla münasibətlər şəxsi münasibətlərdən tərəfdaş sferasına keçir.

V. Kiçik yaşlı məktəblilərin əsas fəaliyyəti oyun deyil, təlim olur ki, bu da uşağın diqqətini özünə cəlb edir, “mən necə idim” və “indi necəyəm” haqqında düşüncə və özünüqiymətləndirmənin inkişafını şərtləndirir [7, s.292-293].

İbtidai sinif şagirdlərinin ümumi motivasiyasını yaxşılaşdırmaq üçün aşağıdakıları nəzərə almaq vacibdir:

- Birgə yaradıcılıq və dialoq yanaşmaları kimi prinsiplərdən istifadə üçün böyük potensial vardır;

– Dərslərdə şagirdlərin intellektual və yaradıcılıq qabiliyyətlərinin aktivləşməsinə təkan verən tədris metod və üsullarından istifadə etmək lazımdır;

– Tapşırıqların çətinliyi tədricən artmalıdır;

– Hər bir şagirdə fərdi yanaşmaya ehtiyac vardır;

– Uşaqlar üçün həvəsləndirici tədbirlər həyata keçirmək lazımdır (uğur situasiyaları, mükafatlar, məsələn, sertifikatlar, yaxşı qiymətlər, sərgilər və s.). İbtidai sinif şagirdlərinin öyrənmə motivasiyasını artırmaq üçün ümumi tövsiyələr vardır:

– Müəllimlər təhsil prosesini uşaqların maraqlarını, istəklərini, sağlamlıqlarının psixofiziki imkanlarını nəzərə alaraq təşkil etməlidirlər.

– Uşağın öyrənmə nəticələrini digər şagirdlərin nailiyyətləri ilə deyil, yalnız öz nailiyyətləri ilə müqayisə etmək məsləhətdir. Qiymətləndirmədən şagirdin şəxsiyyətinə qarşı intizam tənbehi vasitəsi kimi istifadə etmək tövsiyə edilmir; müxtəlif pedaqoji dəstək metodlarından istifadə məqsədə- uyğundur.

– İbtidai sinif müəllimləri şagirdlərin təlim prosesi üçün motivasiyasını hərtərəfli qiymətləndirmək və sonradan onların motivasiya sferasını tənzimləmək üçün məktəb psixoloqları və sosial pedaqoqlarla fəal əməkdaşlıq etməlidirlər.

– Məktəb psixoloqları ibtidai siniflərə baş çəkməli və onların təhsil motivasiyasının inkişaf səviyyəsini və onu təkmilləşdirməyin ən əlverişli yollarını müəyyən etmək üçün kiçik yaşlı məktəblilərdə müsbət təhsil motivlərindən istifadənin psixoloji təhlilini aparmalıdırlar.

– Müəllimlər fəal əməkdaşlıq mühiti yaratmağa və bütün şagirdləri öyrənməyə cəlb etmək üçün çalışmalıdırlar.

– Şagirdləri dərs zamanı səhv etməkdən və ya yanlış fikir bildirməkdən qorxmadan tapşırıqları yerinə yetirmək üçün müxtəlif üsullardan istifadə etməyə həvəsləndirin. Şagirdlərin səhv etmək hüququnu tanımaq və onlara daha çox özlərini inkişaf etdirmək və təkmilləşdirmək üçün faydalı ola biləcək bir şey kimi baxmağı öyrətmək vacibdir.

– Təhsil motivasiyasına həvəsləndirmək üçün dərslərə sağlam rəqabət elementlərini daxil edin.

– Qarşıda duran problemlə bağlı uşaqların subyektiv təcrübəsini nəzərə alan təhsil prosesinin təşkilinin müxtəlif üsul və formalarından istifadə edin. kiçik yaşlı məktəblilərin təhsil motivasiyasının öyrənilməsində qabaqcıl pedaqoji təcrübələri mənimsəmək, onları təhlil etmək və tədris təcrübəsinə inteqrasiya etmək zəruridir.

Beləliklə, təhsil prosesinin üçün motivasiya müasir pedaqoji təcrübədə əsas sahələrdən biridir. Bu, birinci və eyni zamanda, müvəffəqiyyətin, o cümlədən öyrənmənin əsas açarıdır, çünki uşaqlar onları maraqlandıran məlumatları ən yaxşı şəkildə mənimsəyirlər. Motivasiya probleminin aktuallığı ibtidai təhsilin məzmununa yeni müddəaların daxil edilməsi, tələbələrin müstəqil bilik əldə etmək bacarığının inkişafı üçün məqsədlərin müəyyən edilməsi, akademik işə marağın formalaşdırılması, fəal həyat mövqeyinin təşəkkülünü əsaslandırılır. Motivasiya probleminin aktuallığı ibtidai təhsilin məzmununa yeni müddəaların daxil edilməsi, şagirdlərin müstəqil bilik əldə etmək bacarığının inkişafı vəzifələrinin müəyyən edilməsi, öyrənməyə marağın inkişaf etdirilməsi, fəal həyat mövqeyinin formalaşdırılması ilə əsaslandırılır.

Kiçik yaşlı məktəblilərin təhsil motivasiyasında qiymətlər mühüm rol oynayır. Onlar şagirdlərin öyrənmək üçün daxili motivasiyasını boğur və nailiyyət səviyyəsini təyin edirlər. Lakin I-II sinif şagirdlərinin heç də hamısı qiymətlərin obyektiv və subyektiv rolunu və mənasını tam başa düşmürlər. Çox vaxt qiymət uşağın motivasiyasına, şəxsiyyət xüsusiyyətlərinin inkişafına mənfi təsir göstərir [8,c.104].

Müəllimin isti münasibəti kiçik yaşlı məktəblilərin öyrənməyə həvəsinin təbiətinə birbaşa təsir göstərir. Bu, uşaqlarla açıq ünsiyyətdə və birgə fəaliyyətdə, həmçinin şagirdlərə əsaslı tələblər qoyaraq onları təşəbbüskarlığa, müstəqilliyə və yaradıcılığa həvəsləndirmədə ifadə olunur. L.F.Obuxovanın fikrincə, uşaqlar məktəbə qaçanda təsirli motivasiya baş verəcək, onlar orada özlərini yaxşı, xoş və maraqlı hiss edəcəklər [9,s.135]. Beləliklə, biz kiçik yaşlı məktəblilərin təhsil motivasiyasının xüsusiyyətlərini təhlil etdik.

Nəticə. Aparılan təhlil göstərir ki, kiçik məktəb yaş dövrü təhsil motivasiyasının formalaşması baxımından mühüm mərhələdir.

Bu dövrdə uşaqlarda müsbət motivasiyanın yaradılması onların gələcək təhsil uğurlarının əsasını qoyur. Təhsil motivasiyası müəllim, valideyn və sosial mühitin birgə təsiri nəticəsində inkişaf edir. Buna görə də uşaqların psixoloji xüsusiyyətlərini nəzərə alan, maraqlı və dəstəkləyici təlim mühitinin yaradılması vacibdir. Bu yanaşma şagirdlərin həm akademik, həm də şəxsi inkişafına müsbət təsir göstərir.

Problemin aktuallığı. Müasir təhsil sistemində şagirdlərin öyrənməyə marağının artırılması və davamlı motivasiyanın formalaşdırılması əsas problemlərdən biridir. Xüsusilə kiçik məktəb yaş dövründə təhsil motivasiyasının zəif olması uşaqların akademik nailiyyətlərinə və ümumi inkişafına mənfi təsir göstərə bilər. Texnologiya geniş yayılması, diqqətin tez yayındırılması və alternativ maraq sahələrinin artması fonunda uşaqların təhsilə marağını qorumaq daha da çətinləşmişdir. Bu səbəbdən kiçik məktəb yaş uşaqlarda təhsil motivasiyasının psixoloji

xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi aktual elmi və praktik məsələdir.

Problemin elmi yeniliyi kiçik məktəb yaş uşaqlarda təhsil motivasiyasının kompleks yanaşma əsasında araşdırılmasındadır. Tədqiqatda motivasiyanın psixoloji mexanizmləri idrak, emosional və sosial faktorların qarşılıqlı təsiri kontekstində təhlil olunur. Eyni zamanda müasir təhsil mühiti, interaktiv təlim metodları və fərdiləşdirilmiş yanaşmanın motivasiyanın formalaşmasına təsiri yeni aspekt kimi təqdim edilir.

Problemin praktik əhəmiyyəti müəllimlər və valideynlər üçün təhsil motivasiyasının artırılması istiqamətində konkret tövsiyələrin təqdim olunmasıdır. Məqalədə göstərilən yanaşmalar təlim prosesinin daha effektiv təşkili, şagirdlərdə marağın artırılması və onların fəal öyrənmə fəaliyyətinə cəlb olunması üçün istifadə oluna bilər. Bundan əlavə, nəticələr məktəb psixoloqları və pedaqoqlar üçün metodik vəsait kimi əhəmiyyət kəsb edir və təhsil proqramlarının təkmilləşdirilməsində tətbiq edilə bilər.

Ədəbiyyat

1. Cəbrayıllova, R.N. İdrak maraqları təlimin mühüm vasitəsi kimi // Bakı Qızlar Universitetinin Elmi əsərləri, –2021. (47). № 3, –s.284-287.
2. Cəbrayıllova, R.N. Kiçik yaşlı məktəblilərin idrak maraqlarının formalaşdırılması üçün təlim prosesində istifadə olunan metod və üsullar // Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun Elmi əsərləri, –2022. № 4, –s.154-158
3. Плетнева, А.А. Особенности учебной мотивации младшего школьника [Текст] / Плетнева А.А. // Новая наука: от идеи к результату. –2016. № 3-2 (72). – с. 159-162
4. Семенова, Т.С. Мотивы учения и их влияние на успешность обучения первоклассников [Текст] / Семенова Т.С. // Известия ПГПУ им. В.Г. Белинского –2011. № 24. –с. 791–794
5. Константинова, Н.И. Динамика развития учебной мотивации школьников в современной начальной школе (Лонгитюдное исследование) [Текст] / Константинова Н.И. // Начальная школа до и после. –2014. №1, –С. 73-77.
6. Мосина, Н.А. Особенности учебной мотивации у младших школьников с разным уровнем успеваемости / Н.А. Мосина, Т.В. Казакова // Научное обозрение. Педагогические науки. – 2017. N 6-2, –С. 290-301.
7. Кулагина, И. Ю., Гани С. В. Развитие мотивации в младшем школьном возрасте [Текст] /Кулагина И.Ю., Гани С.В. //Психологическая наука и образование. – 2011. № 2, –С.102- 107.
8. Архиреева, Т.В. Динамика учебной мотивации детей младшего школьного возраста [Текст] / Архиреева Т.В. // Культурно-историческая психология, –2015. Том 11. № 2, –С. 38–47
9. Majnemer, A. Importance of motivation to children's participation: A motivation to change. Physical & occupational therapy in pediatrics. 31(1),1-3. 2011 Feb. DOI: 10.3109/01942638-2011.541747.Epub -2010 Dec 21.
10. Pascoe, L., Spencer-Smith, M., Giallo, R., Seal, M.L., Georgiou-Karistianis, N., Nosarti, C., & Anderson, P.J. (2018). Intrinsic motivation and academic performance in school-age children born extremely preterm: The contribution of working memory. Learning and Individual Differences, 64, 22-32. [10.1016/j.lindif.2018.04.005](https://doi.org/10.1016/j.lindif.2018.04.005)

Redaksiyaya daxil olub: 08.07.2026